

Izgradnja malih hidroelektrana mogla bi ubuduće da bude zabranjena u zaštićenim područjima. Ova zabrana je predviđena izmenama Zakona o zaštiti prirode koje će uskoro i zvanično predložiti Ministarstvo zaštite životne sredine. Međutim, da li će zaista ova zabrana stajati u finalnoj verziji izmena zavisi od mišljenja drugih ministarstava - energetike, građevine, poljoprivrede.

Izmenama Zakona je predviđeno osnivanje komisije čiji će članovi obići sve lokacije na kojima su izgrađene MHE, ali i one koje su u izgradnji, a ako se pokaže da ne poštuje propise, investitoru može biti oduzet status povlašćenog proizvođača električne energije, a čitavo postrojenje može biti srušeno.

U razgovoru za Insajder pomoćnica ministra zaštite životne sredine Jasmina Jović, koja je i u radnoj grupi za izmenu Zakona o zaštiti prirode, kaže da je do izmena došlo zbog toga što je planirana izgradnja velikog broja MHE u zaštićenim područjima, ali i zbog pritiska lokalnog stanovništva i stručne javnosti.

“Smatramo da je izgradnja velikog broja malih hidroelektrana u zaštićenim područjima prirode nedopustiva. One najpre negativno utiču prirodu, a osim toga jednostavno ne ide da cevi budu usred zaštićenog područja. To su najvredniji delovi naše prirode i u biološkom smislu, i u hidrološkom, geomorfološkom...”, kaže Jović za Insajder.

Novine u izmeni Zakona

Pored zabrane izgradnje u zaštićenim područjima, Jović kaže da je predviđeno da inspeksijski nadzor bude rigorozniji, kako u periodu izgradnje mašinskog postrojenja, brane i cevovoda, tako i kasnije, kada postrojenje počne da radi.

“Ako se tokom inspeksijskog nadzora ispostavi da investitor ne poštuje uslove zaštite prirode ili vodne uslove ili nije u sam projekat ugradio sve ono što uslovi zaštite prirode predviđaju - inspektor će imati pravo tog momenta da zabrani izvođenje radova, da naloži da se svi nedostaci isprave. Ukoliko investitor to ne uradi, inspektor će moći da naloži potpunu obustavu radova i vraćanje svega u pređašnje stanje o trošku investitora”, ističe pomoćnica ministra.

Prema njenim rečima, članovi komisije bi u roku od godinu dana od stupanja na snagu izmena trebalo da obiđu sve izgrađene i MHE u izgradnji kako bi utvrdili da li postoje propusti u njihovom radu - na primer, da li ima dovoljno vode u reci.

“Ako se utvrdi da ne poštuju uslove zaštite prirode, vodne uslove, dakle zakon, njima će biti oduzet status povlašćenog proizvođača. A ako svojim radom u velikoj meri narušava prirodu, ceo objekat će biti srušen”, kaže Jović.

Ona ističe da bi u toj komisiji trebalo da budu i predstavnici Ministarstva rudarstva i energetike, Direkcije za vode, Ministarstva građevinarstva i Zavoda za zaštitu prirode.

Rigoroznija kontrola neophodna

Da je rigoroznija kontrola neophodna pokazalo je i istraživanje Insajdera – izgradnja većine malih hidroelektrana u Srbiji pretvorila se u kršenje propisa, uništavanje reka i živog sveta u njima.

Posledice su takve jer država bez jasnog plana pokušava da ispuni uslove koje je postavila Energetska zajednica jugoistočne Evrope – da do 2020. godine 27 odsto električne energije proizvodi iz obnovljivih izvora.

Istovremeno, dok se s jedne strane, u nedostatku jasnog plana i propisa uništava životna sredina, s druge strane zarada za investitore je sigurna, jer EPS mora od njih, kao povlašćenih proizvođača „zelene energije“ da kupuje struju po cenama daleko višim od tržišne.

Zbog ovih obaveza koje Srbija ima u energetsom smislu, moguće je da Ministarstvo energetike neće biti zadovoljno predloženim izmenama.

Međutim, pomoćnica ministra Jasmina Jović kaže da se nada da niko neće biti protiv predloga da bude zabranjena izgradnja MHE u zaštićenim područjima.

“Mi smo kao Ministarstvo zaduženi za zaštićena područja, ali to je priroda svih nas. Svi mi moramo – Ministarstvo energetike, Ministarstvo građevine, Ministarstvo poljoprivrede, bilo koji građanin – da sačuvamo ta područja jer su ona najvredniji delovi naše prirode”, ističe ona.

Ona napominje da će investitori koji su već dobili građevinske dozvole u nekim od zaštićenih područja moći da grade ukoliko poštuju propise, jer Ministarstvo ne može da poništava dozvole, ali ponavlja da će kontrola biti rigoroznija.

Ministar Goran Trivan je u julu prošle godine izjavio da bi jedno od rešenja za investitore koji su već dobili građevinsku dozvolu mogla biti zamena lokacija i najavio je da želi da razgovara s investitorima o tome. Jasmina Jović napominje da u ovim izmenama Zakona o zaštiti prirode ta zamena lokacija nije predviđena.

Stara planina i protesti u Pirotu

Kako se može videti u prostornom planu, samo u Parku prirode Stara planina planirana je izgradnja više od 40 malih hidrelektrana.

Zbog toga lokalno stanovništvo iz Pirota i okolnih sela već mesecima protestuje.

Poslednji protest je održan 22. marta, na Međunarodni dan voda. Građani su se okupili ispred Skupštine Grada, tražeći da se zakaže posebna sednica Skupštine Opštine s jednom tačkom dnevnog reda – izbacivanje potencijalnih lokacija za MHE iz prostornog plana.

Prvi protest protiv izgradnje malih hidroelektrana u Beogradu održan je u januaru pod nazivom “Ne damo reke”.

Protest je premašio domete prestonice, pošto su mu se pridružili i građani iz Pirota, Raške, Bele Crkve, Kraljeva, Knjaževca, Užica, Arilja... Građani su imali jedan zahtev - da Vlada i nadležna ministarstva zaustave izgradnju malih hidroelektrana na planinskim rekama u Srbiji.

Novinari Insajdera su nakon protesta poslali pitanja Vladi da li će nešto preduzeti povodom ovog zahteva, međutim ni posle dva meseca nismo dobili odgovor.

Naše istraživanje je pokazalo da, iako veliki, izgradnja MHE u zaštićenim područjima nije jedini problem.

Kako sistem ne funkcioniše kada je u pitanju izgradnja ovih postrojenja, novinari Insajdera su se uverili na primeru izgradnje MHE Jovanovići, na reci Panjici u Zapadnoj Srbiji.

Naime, investitor mora da pribavi više od 20 dozvola za izgradnju od niza različitih institucija. Koliko su komplikovane procedure pokazuje to što se dešava da investitoru istekne prva dozvola dok nabavi ostale. Ovo je ujedno izgovor nadležnim inspekcijama da ne reaguju kada neko počne da gradi bez svih neophodnih dozvola.

Tako je investitor počeo da gradi MHE "Jovanovići", a da nije prijavio radove, niti pribavio građevinsku dozvolu. Dok su iz opštinske građevinske inspekcije poručili da su gledali "blagonaklono na ceo slučaj" jer investitor može da dobije građevinsku dozvolu, investitor Duško Đedović je naveo da su ga "administracija i birokratija" naterali da radi mimo zakona. U međuvremenu, Đedović je dobio građevinsku dozvolu i, makar za sada, nije trpeo posledice zbog nelegalne gradnje.

Meštani koji žive u blizini reka na kojima su sagrađene MHE kao još jedan problem navode i narušavanje živog sveta u reci. Kao upozorenje na to već je u septembru prošle godine održan protest u Pirotu, a stanovnicima Pirota i staroplaninskih sela pridružili ekološki aktivisti, planinarska društva, udruženja i građani iz svih delova Srbije.

Na jugu Srbije, na reci Vlasini na kojoj je nanizano devet malih hidroelektrana, nije imao ko da se buni jer taj predeo nije naseljen.

Da ima razloga za pobunu, pokazala je analiza koju je radio Prirodno-matematički fakultet u Kragujevcu, a na zahtev Ekološkog udruženja „Rzav“.

U tom izveštaju je navedeno da male hidroelektrane izgrađene duž nekoliko reka, među kojima je i Vlasina, negativno utiču na živi svet u njoj, kao i da je jedini uzrok za smanjenje života u reci rad ovih postrojenja.

Izvor: insajder.net